

Posudek na doktorskou disertační práci Mgr. Jindřišky Kracíkové

CYKLUS VYPRÁVĚNÍ O JOSÉFOVI V ŽIDOVSKÉ TRADICI
GENESIS 37-50

V předložené disertační práci Mgr. Kracíková navazuje na svou diplomovou práci, ve které zhodnotila starozákonní příběh o Josefovi jako jeden z mála dochovaných textů starověké hebrejské novelistiky. V současné studii se zaměřila na rovinu jeho interpretace v židovské tradici 11. – 18. století. Tím její práce nezbytně zasahuje do problematiky rabínských komentářů, tedy do literatury formálně i obsahově odlišné od narativního žánru původního biblického textu.

Vzhledem k uvedenému pojetí tématu se předložená disertační práce člení na dva základní celky, doplněné obsáhlou přílohou, která tvoří samostatný druhý svazek práce.

První část je věnovaná výhradně rabínským komentářům, jejich vzniku, účelu a metodologii. Po obecné úvodní charakteristice vývoje komentářů v diaspoře 9. – 18. století (kap. 1 – Nástin rabínských komentářů k Tanachu) se autorka zabývá přímo postavami a dílem sedmi komentátorů vybraných k interpretační analýze (kap. 2 – Autoři vybraných komentářů). Postupuje přitom chronologicky podle jednotlivých duchovních center diaspory, ze kterých zvolila většinou přední reprezentanty halachických a exegetických studií: Šlomo ben Jicchaka-Rašiho a jeho vnuka Šmuela ben Meira-Rašbama (středověk, Francie 11. – 12. století), Avrahama Ibn Ezru a Moše ben Nachmana-Rambana (středověk, Španělsko a Provence 12. – 13. století), Jicchaka Avravela a Ovadju Sforna (renesance, Itálie 15. – 16. století) a konečně Chajima ben Atara (Maroko, Itálie a východní Středomoří), který reprezentuje konzervativnější linii 1. poloviny 18. století. Na konci subkapitol – medailonů učenců autorka práce charakterizuje typ a účel jejich komentáře (doslovný věcný výklad, výklad filologicko-gramatický, homiletický, filosofický, alegorický, mystický) speciálně v souvislosti s knihou Genesis, a připravuje tím prostor pro další část práce.

Tuto druhou, obsáhlejší část tvoří jen jedna kapitola (3 - Problematika překladu biblického textu), členěná na 13 subkapitol věnovaných jednotlivě 13 kapitolám josefovského cyklu. Autorka zde sleduje možnosti významového výkladu textu ze strany rabínské tradice jakožto kulturně i literárně blízkého zdroje, a jejich využití pro přesný překlad do češtiny. Podrobná analýza zahrnuje interpretační metody všech sedmi komentátorů, soustřeďuje jejich názory na význam sporných míst, frází a výrazů a závěry dokládá poznatky o dobových a teritoriálních realitách. Tuto část disertační práce hodnotím jako velmi přínosnou z hlediska postupů při překladu literárního díla, časově i prostorově vzdáleného současnému kulturnímu povědomí; příkladem takového interpretačního problému jsou právě překlady biblických knih, které periodicky vznikají s cílem sdělit obsah modernímu recipientovi co možná nejpřesněji a zároveň maximálně srozumitelně.

Na úvodních stránkách disertační práce si autorka stanovila za cíl „hlubší poznání rabínských komentářů, jejich pochopení a osvojení si práce s nimi, proniknutí do rabínského jazyka, metodiky, a především snahu o kritiku překladu biblického textu, který je na mnoha místech nejednoznačný“ (s. 2). Přiblížit se těmto cílům je velmi náročné už z hlediska jazykového porozumění lapidárním středověkým textům rabínských komentářů a samozřejmě i co do jejich věcného pochopení. Předložená práce k němu ukazuje cestu, především ve své druhé části a pak v příloze (2. svazek). Ta obsahuje český překlad Genesis 37-50, který Mgr. Kracíková zpracovala na základě provedené analýzy v kap. 3, s využitím výkladů uvedených rabínských komentářů a s jejich doprovodným překladem. Třebaže tato příloha není oficiální součástí disertační práce, je třeba vzít ji v úvahu jako ilustraci výsledků předchozí studie a podstatný příspěvek k pochopení exegetické činnosti středověkých židovských učenců, jejichž dílo je zájemcům neznalým hebrejštiny dosud velmi málo přístupné.

K obsahu a formálnímu zpracování tématu mám několik připomínek a otázek:
s. 36 – „rukopis uložený v Národní knihovně ve Vídni“, který obsahuje legendu o smrti Avrahama Ibn Ezry – o jaký rukopis jde?

s. 38 a pozn. 57 – Josef ben Gorion; poznámka by měla být doplněna identifikací s knihou Josippon

„a ladanum“, v arabštině s přidáním „bet“; jaký je arabský výraz?

s. 41 – (Rambanův bratranec) Juda b. Avraham z Gerony, na s. 42 uveden jako Jona ?

s. 68 – Ibn Khaldún se do češtiny běžně přepisuje Chaldún

s. 81, p.85 a na dalších místech – odkaz na knihu J. Hellera, která chybí v seznamu literatury.

Určité výhrady mám vůči nejednotné formě poznámek a někdy nedostatečnému způsobu odkazů; platí to i o příloze včetně Appendixu věnovanému starofrancouzským glosám, což je úsek velmi užitečný pro zájemce o problematiku jazykového prostředí v židovských obcích, ale porušený neúplnými odkazy na prameny.

Dojmu z disertační práce také škodí technické nedostatky jako překlepy, pravopisné chyby, vady stylistické a v interpunkci, např.

s. 22, p. 3 – Eidelberg uváží (správně uvádí)

s. 65 – (Sforno) těžil se (ze) svých medicínských znalostí

s. 69 – postava ... mekneského kalify (správně kalifa, event. chalífy)

s. 70 – ke dvoru získali přístup rodiny ...

s. 104 – Sicher opouští (správně upouští) od doslovnosti ...

s. 123 - BK a Sicher nás spravují (zpravují) o tom, že ...

s. 126 – přišedší bratři (správně bratry) nemohl nikdo nazývat přistěhovalci

s. 22 – od dalšího tažení doprovázejícím velkými masakry

s. 64 – postoj španělské koruny, které vyvrcholilo vypovězením

s. 77 – odkazují na další tradice zaznamenaných v midraších ...

s. 99 - ... Josefovou otázku se snažím postihnout podobnost obou vyjádření ...

Obrácená grafika hebrejských výrazů (s. 30) je pochopitelným dílem počítače, zato nedůslednostem v přepisu hebrejštiny vzhledem k tabulce na s. 5-6 se dá zabránit (např. Or amim (správně ^oamim, s. 65), aj.).

Konečně k přeloženým hebrejským textům připomínám, že by bylo užitečné uvést v poznámce hebrejský originál, aspoň na místech, kde český překlad komentáře nevyznívá jasně (např. s. 66: „... *A s tímto poslal deset oslů a deset oslic, neboť v plurálu bude „waw“ na konci jako: Jissáchar, Zevúlún a Binjámin“*).

Celkové hodnocení:

Závěrem konstatuji, že předložená doktorská disertační práce Mgr. Jindřišky Kracíkové dokazuje odbornou úroveň autorky a splňuje požadavky standardně kladené na doktorskou disertační práci. V kontextu studia židovských dějin a kultury v České republice je původní a přínosná a má všechny požadované formální náležitosti.

Přes uvedené připomínky doporučuji přijmout disertační práci Mgr. Jindřišky Kracíkové k obhajobě jako podklad k udělení titulu Ph.D.

V Praze dne 30. prosince 2010.

Doc. PhDr. Jirina Šedinová, CSc.
Ústav Blízkého východu a Afriky FF UK